

در جستجوی دانشجوی ایده آل از منظر جهانی^۱

سعیده اسماعیلی^۲

حمیدرضا آراسته^۳

حسن رضا زین‌آبادی^۴

حسین عباسیان^۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۰۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۴/۰۴

چکیده

هدف: پژوهش‌های اخیر مفهوم دانشجوی ایده‌آل را به دلیل معانی متنوع آن در زمینه‌های مختلف آموزشی و فرهنگی مورد بررسی قرار داده‌اند. این مفهوم به دنبال کمال نیست، بلکه ویژگی‌های مطلوبی را تعریف می‌کند که محیطی برای رشد فردیت در جمعیت متنوع ایجاد کند. پژوهش حاضر به منظور شناسایی ویژگی‌های مورد انتظار از دانشجوی ایده‌آل کارشناسی در آموزش عالی، به فراترکیب ادبیات جهانی پرداخته و هدف آن ترویج شفافیت انتظارات و کاهش نابرابری‌ها است. این مطالعه به ادغام و دسته‌بندی ویژگی‌های ضروری دانشجوی ایده‌آل پرداخته و بینش‌های جدیدی در مورد تنوع دانشجو ارائه می‌دهد. هدف نهایی، هدایت تحقیقات آینده و ارائه دیدگاهی جامع درباره ماهیت در حال تحول دانشجوی ایده‌آل در آموزش عالی است.

روش‌شناسی: این مطالعه در سپهر فلسفی تفسیرگرایی، با رویکرد کیفی و با استفاده از روش فراترکیب انجام شد. استراتژی جستجو بر اساس دستورالعمل پریزما^۶ در پنج پایگاه داده اصلی صورت گرفت. جامعه آماری شامل کلیه مطالعات انجام شده در بازه زمانی ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۴ بود که در نهایت به ۱۸۷ پژوهش رسید. فرآیند انتخاب مطالعات به صورت گام به گام شامل جستجو، انتخاب و ارزیابی کیفی مقالات انجام شد. **یافته‌ها:** در نهایت، ۱۷ مقاله متن کامل به صورت هدفمند انتخاب شد. نتایج حاصل از تحلیل محتوای کیفی این مقالات سبب شناسایی ۱۳۵ کد باز شد که در قالب ۱۴ مفهوم و چهار دسته ویژگی کلیدی فردی، اجتماعی، علمی و حرفه‌ای برای دانشجوی ایده‌آل دسته‌بندی گردید. این ادغام و تحلیل، تصویری جامع از دانشجوی ایده‌آل ترسیم کرد. دانشجوی ایده‌آل، نه تنها بر پیشرفت تحصیلی تأکید دارد، بلکه مجموعه‌ای گسترده از ویژگی‌های متنوع را در خود جای می‌دهد. پنج ویژگی برجسته شامل اشتیاق به یادگیری، تفکر انتقادی، انگیزه، خودتنظیمی و مسئولیت‌پذیری در ادبیات بیشترین تأکید را داشته و به عنوان ویژگی‌های کلیدی دانشجویان ایده‌آل شناخته شدند. این یافته‌ها نشان می‌دهد که دانشجوی ایده‌آل باید توانایی‌های جامع و متنوعی داشته باشد که به رشد همه‌جانبه و تطبیق‌پذیری در محیط‌های مختلف آموزشی و حرفه‌ای کمک می‌کند.

^۱ مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری سعیده اسماعیلی در رشته مدیریت آموزش عالی دانشگاه خوارزمی با عنوان "طراحی الگوی دانشجوی ایده آل کارشناسی در نظام آموزش عالی ایران" در سال ۱۴۰۳ است.

^۲ دانشجوی دکتری مدیریت آموزش عالی. گروه مدیریت آموزشی، دانشکده مدیریت، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

Saeedeh_esmaeeli@yahoo.com

^۳ استاد مدیریت آموزش عالی. گروه مدیریت آموزشی، دانشکده مدیریت، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران: (نویسنده مسئول). arasteh@khu.ac.ir

^۴ استاد مدیریت آموزشی. گروه مدیریت آموزشی، دانشکده مدیریت، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران. hzeinabadi@yahoo.com

^۵ دانشیار مدیریت آموزشی. گروه مدیریت آموزشی، دانشکده مدیریت، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران. a_abbasianedu@yahoo.com

^۶ PRISMA

بحث و نتیجه‌گیری: مفهوم دانشجوی ایده‌آل نمی‌تواند به یک الگوی منحصر به فرد محدود شود، بلکه به ایجاد فضای چند وجهی می‌پردازد که ایده‌آل‌های مختلف را در خود جای دهد. این تصویر نشان‌دهنده تغییر پارادایم در آموزش عالی به سمت رشد فراگیر است و به شفافیت در انتظارات و نیاز به آموزش عادلانه تأکید دارد. به همین سبب ارائه محیط‌های یادگیری فراگیر و انعطاف‌پذیر برای دانشجویان ایده‌آل ضروری است. این پژوهش می‌تواند به عنوان مبنایی برای مطالعات بعدی و توسعه رویکردهای آموزشی استفاده شود که بر تنوع و پذیرش فردیت تأکید دارند، به‌گونه‌ای که محیط‌های آموزشی فضایی را برای پرورش توانمندی‌های گوناگون دانشجویان ایجاد کنند.

واژه‌های کلیدی: ویژگی‌های دانشجویان، سرمایه فرهنگی، آموزش عالی، مرور نظام‌مند ادبیات، فراترکیب.

مقدمه

حیات مؤسسات آموزش عالی، چون عملکرد، پویایی درونی و ارتباطات بیرونی آن‌ها، به طور پیچیده با بدنه دانشجویی آن مؤسسات مرتبط است (تاماسی^۱ و همکاران، ۲۰۲۴). طی دهه‌های اخیر، یک تغییر تحول‌آفرین در تجارب آموزشی، نسل فعلی دانشجویان را به طور متمایز از پیشینیان خود شکل داده است (مردونز و کمپوس^۲، ۲۰۲۱). این تکامل، باز تعریف معنای دانشجو بودن را در پی دارد و به طور بالقوه انتظارات دانشجویان و اعضای هیئت علمی را تغییر می‌دهد (چیو^۳ و همکاران، ۲۰۲۱)؛ که به طور پیچیده‌ای تحت تأثیر عوامل بی‌شماری از جمله پیشینه تحصیلی دانشجو، خانواده، بافت اجتماعی، سرمایه فرهنگی^۴ و اجتماعی و ساختار سیستم دانشگاهی است. در اینجا سرمایه فرهنگی به عنوان یکی از عوامل محوری برجسته می‌شود، زیرا دانشجویان با پیشینه‌های متنوع وارد دانشگاه می‌شوند. نظریه بورديو درباره سرمایه‌های مختلف، به‌ویژه سرمایه فرهنگی، لنز ظریفی برای درک این تأثیرات ارائه می‌دهد (توماس^۵، ۲۰۲۰).

دانشجویانی که وارد آموزش عالی می‌شوند سطوح مختلفی از سرمایه فرهنگی را دارا هستند (بروکز^۶ و همکاران، ۲۰۲۳). دانشجویانی که دارای سرمایه فرهنگی قوی‌تری هستند با سیستم سازگارند و موردپذیرش آن قرار می‌گیرند، آن‌ها از قوانین نانوشته و روش‌هایی که سود می‌برند، آگاهی ضمنی دارند، مشارکت می‌کنند و احساس تعلق دارند؛ به همین سبب شبکه‌های اجتماعی جدیدی را با همتایان هم‌فکر خود توسعه می‌دهند و این مشارکت بیشتر، ارتقاء فعالیت‌های اجتماعی و فوق‌برنامه را تسهیل می‌کند. برعکس، دانشجویان دیگر ممکن است احساس ناراحتی کنند و در حاشیه بمانند (توماس، ۲۰۲۰). این نابرابری به طور قابل توجهی بر مسیریابی و تعامل آن‌ها در محیط دانشگاه تأثیر می‌گذارد (ونگ^۷ و چیو، ۲۰۲۱) در حالی که از دیدگاه عدالت اجتماعی، تضمین دسترسی و فرصت‌های برابر برای همه دانشجویان، صرف نظر از پیشینه، آن‌ها ضروری است (بروکز و همکاران، ۲۰۲۳).

از آنجایی که انبوه‌سازی و تنوع در گروه‌های دانشجویی همچنان در حال افزایش است (بروکز، ۲۰۱۹)، یک تعریف جامع از ویژگی‌های مورد انتظار دانشجوی ایده‌آل، همسو با مأموریت پرورش دانشجویان، حیاتی می‌شود و با پرده‌برداری از خصوصیات دانشجوی ایده‌آل، دانشجویان بهتر آگاه می‌شوند و در صورت تمایل می‌توانند این خصوصیات را توسعه دهند. رونمایی از ویژگی‌های دانشجوی ایده‌آل، آن‌ها را در پرورش این ویژگی‌ها توانمند می‌سازد. با این حال، مفهوم دانشجوی ایده‌آل پیچیده است و در زمینه‌های آموزشی، رشته‌ها و فرهنگ‌های مختلف، متفاوت است (ونگ و چیو، ۲۰۲۱). ادبیات اخیر توجه فزاینده‌ای به دانشجوی ایده‌آل داشته است، به همین سبب، نیاز به بررسی

¹ Tamassy

² Mardones & Campos

³ Chiu

⁴ Cultural Capital

⁵ Thomas

⁶ Brooks

⁷ Wong

جامعی وجود دارد که دیدگاه‌ها و ویژگی‌های متنوع مرتبط با این مفهوم را در برگیرد. این پژوهش به روش فراترکیب^۱ به شناسایی و دسته‌بندی ویژگی‌های دانشجوی ایده آل در پژوهش‌های مرتبط با دانشجوی ایده آل در ادبیات جهانی آموزش عالی، با هدف اطلاع‌رسانی به روش‌های آموزشی و هدایت پژوهش‌های آتی در این زمینه می‌پردازد.

سؤال این پژوهش استخراج ویژگی‌های کلیدی دانشجوی ایده آل در ادبیات آموزش عالی از منظر جهانی است. این مطالعه در تلاش است تا بینش‌های ارزشمندی را به گفتمان دانشجویان ایده آل برای اعضای هیئت علمی، پژوهشگران و سیاست‌گذاران ارائه دهد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

پیدایش مفهوم "دانشجوی ایده آل" به سال ۱۹۷۱ برمی‌گردد، زمانی که کاتز و اربیب^۲ آن را در پژوهش‌های پیشگامانه خود، "دانشجوی ایده آل - تعریف نقش توسط اعضای هیئت علمی و دانشجویان" معرفی کردند. این کار اولیه بر یک شکاف پژوهشی انتقادی در تعریف نقش دانشجو تأکید کرد (کاتز و اربیب، ۱۹۷۱). علیرغم معرفی اولیه، این مفهوم برای سالها در ادبیات دانشگاهی نسبتاً خفته باقی ماند. با این حال، در دهه اخیر مفهوم دانشجوی ایده آل دوباره ظهور کرده است. پژوهشگران استدلال می‌کنند که این مفهوم به طور قابل توجهی بر دیدگاه‌های اعضای هیئت علمی، سیاست‌گذاران، رسانه‌ها و حتی خود دانشجویان در آموزش عالی تأثیر می‌گذارد (بروکز و همکاران، ۲۰۲۳). انتظاراتی که آن‌ها از دانشجویان دارند یک ایده آل را تشکیل می‌دهد، زیرا نشان دهنده آرزوها یا اهداف هستند، حتی اگر در عمل تحقق این آرمان‌ها دشوار باشد.

نوع ایده آل و دانشجوی ایده آل

کلمه کلیدی ایده آل ماهیت این پژوهش را شکل می‌دهد. این مفهوم از انواع ایده آل ماکس وبر^۳ الهام گرفته شده و توجه را به "ایده‌ها یا تصاویر ذهنی که ما از طریق تخیلات صفات و ویژگی‌های مطلوب شکل می‌دهیم" جلب می‌کند (ونگ و چیو، ۲۰۲۰، ص ۵۵). با پیروی از نظریه وبر (۱۹۴۹) در مورد انواع ایده آل، دانشجوی ایده آل را می‌توان به عنوان فضای مفهومی در نظر گرفت که در آن طیفی از ویژگی‌های مطلوب دانشجو ترسیم شده است. این ویژگی‌ها برای نشان دادن یک شخص خاص نیست، بلکه در طیفی از دانشجویان یافت می‌شود. همانطور که وبر بیان می‌کند، "انواع ایده آل با کمک قواعد تاریخی تجربه ساخته می‌شوند که به عنوان گزاره‌های اکتشافی به کار می‌روند" (وبر، ۱۹۴۹، ص ۹۵).

مفهوم نوع ایده آل^۴ ماکس وبر به عنوان چارچوبی اساسی برای درک پدیده‌های اجتماعی مختلف از طریق مدل‌های تحلیلی و اکتشافی عمل می‌کند. نوع ایده آل توصیف واقعیت نیست، بلکه وسیله‌ای برای بیان بدون ابهام چنین توصیفی است (وبر، ۱۹۴۹، ص ۹۰). به گفته وبر "نوع ایده آل میانگین یا حد وسط نیست؛ بلکه خصلت ذاتی یک پدیده است که از طریق برجسته شدن خطوط بارز واقعیت ساخته می‌شود. این ابزار روش‌شناختی به محققان در بازسازی واقعیت‌های مفهومی، ذهنی و نظری کمک می‌کند" (وبر، ۱۹۴۹، ص ۱۰۱). روش‌شناسی وبر به حوزه‌های مختلف، از جمله رفتار اقتصادی، همانطور که در "اقتصاد و جامعه"^۵ (۱۹۷۸) بیان شده است، گسترش می‌یابد. او نشان می‌دهد که

¹ Meta- Synthesis

² Katz & Arbib

³ Max Weber

⁴ Ideal type

⁵ Economy and Society

چگونه می‌توان از انواع ایده آل برای تحلیل انحرافات از رفتار اقتصادی صرفاً عقلایی با در نظر گرفتن سایر عوامل تأثیرگذار مانند سنت و احساسات استفاده کرد (راث و ویتچ^۱، ۱۹۷۸: ۲۲).

وبر در مورد ارزش انواع ایده آل در پژوهش توضیح می‌دهد و به نقش آن‌ها در تسهیل مقایسه و اندازه‌گیری واقعیت اشاره می‌کند. این رویکرد با برجسته کردن تفاوت‌ها و شباهت‌ها با نوع ایده آل ساخته‌شده، امکان درک عمیق‌تر پدیده‌های دنیای واقعی را فراهم می‌کند. به زعم وبر "ضرورت انواع ایده آل زمانی است که به عنوان ابزار مفهومی برای مقایسه و اندازه‌گیری واقعیت استفاده می‌شوند" (وبر، ۱۹۴۹، ۹۷) در اثر اصلی وبر، "عینیت در علوم اجتماعی و سیاست اجتماعی"^۲ (۱۹۴۹)، او هدف انواع ایده آل را روشن می‌کند: مقایسه واقعیت تجربی، توصیف آن در مفاهیم قابل فهم و درک و توضیح آن به طور علی؛ بنابراین، انواع ایده آل مجموعه‌ای منطقی از عناصر را ارائه می‌کنند که در مقایسه با مدل‌های انتزاعی و ترکیبی، درک عمیق‌تری از دنیای واقعی را امکان‌پذیر می‌سازد (وبر، ۱۹۴۹، ۴۳) این مفهوم‌سازی برای درک "دانشجوی ایده آل" ضروری است، زیرا به ترسیم ویژگی‌های مطلوب مورد انتظار از دانشجویان در آموزش عالی کمک می‌کند.

در نتیجه، مفهوم نوع ایده آل ماکس وبر چارچوب نظری قوی برای درک پیچیدگی‌های پدیده‌های اجتماعی، از جمله مفهوم «دانشجوی ایده آل» ارائه می‌دهد. در زمینه دانشجوی ایده آل، این چارچوب نظری به تشریح و درک ماهیت پیچیده ویژگی‌های دانشجو کمک می‌کند و به عنوان ابزاری اکتشافی برای مفهوم‌سازی و تحلیل ویژگی‌های مطلوب مورد انتظار از دانشجویان در آموزش عالی عمل می‌کند.

براساس نوع ایده آل وبر برخلاف تصورات نادرست، دانشجوی «ایده آل» به دنبال کمال یا بهترین نیست، بلکه مفهوم‌سازی صفات و ویژگی‌های مطلوب است که از طریق تخیل شکل می‌گیرد. دانشجوی ایده آل، همانطور که توسط آروما^۳ (۱۹۸۹) پیشنهاد شده است، تجربه‌ای منحصر به فرد است اما می‌توان فضایی را ساخت که در آن هر دانشجو تشویق شود تا خود را در موقعیت قرار دهد. دانشجوی ایده آل به معنای بازتاب مستقیم افراد خاص با ویژگی‌های خاص نیست (ونگ و چپو، ۲۰۲۰)؛ این یک قالب سفت و سخت نیست که فردیت را از بین ببرد، بلکه درک جمعی از ویژگی‌های متنوع است که در طیف وسیعی از دانشجویان یافت می‌شود (ونگ و چپو، ۲۰۱۸)؛ ونگ و همکاران، (۲۰۲۱). حتی معنای دانشجوی ایده آل بودن می‌تواند از فردی به فرد دیگر متفاوت باشد (ونگ و چپو، ۲۰۲۱، ص ۱)؛ زیرا دانشجویان تجربیات، منابع و سرمایه اجتماعی و فرهنگی متنوعی را که قبل از ورود به دانشگاه به دست آورده بودند به همراه دارند (راماکریشنا^۴، ۲۰۱۶). نظریه سرمایه فرهنگی پیر بوردیو^۵ در درک تأثیر این پیشینه‌های متنوع بر موفقیت تحصیلی بسیار مفید است. پیر بوردیو در نظریات خویش به دنبال این است که در مطالعه زندگی اجتماعی، ساختارهای اجتماعی و کنش‌های فردی را توأمان در نظر بگیرد. پیر بوردیو (۱۹۷۷) در نظریه سرمایه فرهنگی چگونگی تأثیر منابع اجتماعی و فرهنگی بر موفقیت یک فرد در آموزش را بررسی می‌کند. می‌توان از این نظریه برای درک اینکه چگونه مفهوم دانشجوی ایده آل به برقراری عدالت اجتماعی برای دانشجویان با زمینه‌های متفاوت اجتماعی کمک می‌کند، سود برد. سرمایه فرهنگی و دانشجوی ایده آل:

نظریه سرمایه فرهنگی پیر بوردیو که با همکاری ژان کلود پاسرون^۶ توسعه یافته است، لیزی ارائه می‌دهد که از طریق آن ساختارهای اجتماعی و کنش‌های فردی باهم در قلمرو آموزش عالی مورد مطالعه قرار می‌گیرند. سرمایه فرهنگی چگونگی تأثیر منابع اجتماعی و فرهنگی بر

¹ Roth & Wittich

² Objectivity' in Social Science and Social Policy

³ Oruma

⁴ Ramakrishna

⁵ Pierre Bourdieu

⁶ Jean-Claude Passeron

موفقیت افراد در آموزش را روشن می‌کند و بینش‌هایی را در مورد هنجارها و آداب‌ورسوم گروه‌های برتر در زمینه‌های آموزش عالی ارائه می‌دهد با توجه به اظهار بردیو موفقیت تحصیلی منعکس کننده تطابق بین دانشجویان و دانشگاه‌ها است. دانشجویانی که دارای سرمایه فرهنگی بالاتری هستند، سازگاری با سیستم دانشگاهی را نشان می‌دهند. این سازگاری به درک قوانین نانوشته و روش‌های بودن گسترش می‌یابد و به آن‌ها در آموزش عالی برتری می‌دهد (توماس، ۲۰۲۰).

مفهوم دانشجوی ایده آل به طور بالقوه می‌تواند عدم قطعیت برخی دانشجویان را درباره آنچه اعضای هیئت علمی از آن‌ها انتظار دارند، بکاهد، زیرا این ناآشنایی می‌تواند نابرابری اجتماعی موجود را تقویت یا تشدید کند. این انتظارات و ایده‌ها در صورت نبود تطابق در ویژگی‌ها، ارزش‌ها و رویه‌ها می‌تواند پیامدهای واقعی برای دانشجویان، به‌ویژه آن‌هایی که از پیشینه‌های متفاوتی برخوردار هستند، داشته باشند (ونگ و چیو، ۲۰۱۹). شناخت ویژگی‌هایی که پژوهش‌های مختلف برای دانشجو مناسب می‌دانند و ارائه طیفی از آن امکان‌ها برای تبدیل شدن به دانشجوی ایده آل از این سردرگمی و اضطراب می‌کاهد و مسیر را برای کسانی که از پیش‌زمینه‌های کمتر برخوردار هستند هموار می‌سازد به‌طوری‌که می‌توانند با وجود تفاوت‌های پیشین، برای تبدیل شدن به دانشجوی ایده آل گام بردارند.

گفتمان پیرامون دانشجوی ایده آل در آموزش عالی مجموعه وسیعی از اصطلاحات مانند "دانشجوی خوب"، "دانشجوی مناسب" و "دانشجوی ممتاز" را در برمی‌گیرد. از طریق بررسی مطالعات کلیدی، بینش‌هایی در مورد ساختار و مفاهیم پیرامون این مفهوم پدیدار می‌شود. مارول و چاپلید^۱ (۲۰۲۳) دیدگاهی انتقادی در مورد رشد دانشجوی ایده آل ارائه می‌کنند و چالش‌هایی را که دانشجویان با تجربه و بیگانه با آن‌ها روبرو هستند روشن می‌کنند. کار آن‌ها بر نابرابری‌های مادی و تبعیض‌های فرهنگی در آموزش عالی تأکید می‌کند و از تغییرات سیستمی برای رسیدگی به بی‌عدالتی‌های اجتماعی حمایت می‌کنند. بروکز و همکاران (۲۰۲۳) یک دیدگاه جهانی در مورد چگونگی اجرای مفهوم دانشجوی ایده آل ارائه می‌دهند. بررسی آن‌ها بر نیاز به سیاست‌ها و شیوه‌های عادلانه در آموزش عالی تأکید می‌کند. کاوش چن^۲ (۲۰۲۲) از تمایزات روستایی و شهری در ادراکات دانشجوی «ایده آل»، تفاوت‌های مداوم را در آموزش عالی در چین نشان می‌دهد. این مطالعه بر تأثیر تجربیات تحصیلی و پیشینه‌های خانوادگی بر ادراکات دانشجو تأکید می‌کند و اهمیت درک دیدگاه‌های متنوع دانشجو را برجسته می‌کند. ونگ و چیو (۲۰۲۱) از طریق پژوهش‌های گسترده‌ای که از سال ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۳ را در برمی‌گیرد، بینش‌های جامعی در مورد مفهوم دانشجوی ایده آل ارائه می‌دهند. کتاب آن‌ها، "دانشجوی ایده آل: ساختار شکنی انتظارات در آموزش عالی"، از شفافیت و آگاهی در میان افزایش تنوع دانشجویان حمایت می‌کند و به گفتمان جاری در مورد دانشجوی ایده آل کمک می‌کند.

ونگ و همکاران (۲۰۲۱) هشت بعد از یک دانشجو ایده آل را شامل تلاش، سازماندهی، تفکر انتقادی، مثبت اندیشی، حمایت، مهارت‌های تحصیلی، آمادگی شغلی و تفکر استراتژیک شناسایی می‌کند. این چارچوب جامع درک دقیقی از ویژگی‌های دانشجویی ایده آل ارائه می‌دهد. مصاحبه‌های عمیق چیو (۲۰۲۰) با اعضای هیئت علمی، اجماع را در مورد ویژگی‌های دانشجوی ایده آل نشان می‌دهد که بر آمادگی تحصیلی، مشارکت، انعطاف‌پذیری و تمایل به رویارویی با چالش‌ها تأکید دارد. این پژوهش بر ماهیت چندوجهی ویژگی‌های دانشجوی ایده آل در سراسر زمینه‌های آموزشی تأکید می‌کند. مطالعه آن‌ها بر اهمیت گفتگوهای شفاف در مورد انتظارات بین اعضای هیئت علمی و دانشجویان و ترویج شیوه‌های آموزشی عادلانه تأکید می‌کند. در حالی که ابرین^۳ و همکاران (۲۰۱۶) بر ارزش استقلال، شایستگی و ارتباط بیمارمحور در

¹ Marvell & Child

² Chen

³ O'Brien

دانشجویان ایده آل پزشکی مشتاق تأکید می‌کند؛ تینیان^۱ (۲۰۱۳) در حوزه آموزش عالی، دیدگاه‌های رشته‌ای متنوع، ادراکات دانشجوی ایده آل را شکل می‌دهد و اهمیت خلاقیت، تفکر تحلیلی، مهارت‌های حل مسئله و سازگاری را در دانشجویان فناوری اطلاعات برجسته می‌کند. مطالعات دیگر، مانند مطالعات انجام شده توسط کارمک و گالانز^۲ (۲۰۱۳) ویژگی‌های دانشجوی ایده آل را با کنجکاوی، خلاقیت، استقلال و مهارت‌های همکاری مرتبط می‌دانند. علاوه بر این، مگا^۳ و همکاران (۲۰۱۳) بر اهمیت یادگیری، انگیزه، پیشرفت تحصیلی و خودتنظیمی در تعریف دانشجوی ایده آل تأکید می‌کنند.

کاوش مفهوم دانشجوی ایده آل از زوایای مختلف بر یک هدف مشترک تأکید می‌کند: ترویج عدالت اجتماعی و برابری در آموزش عالی. در حالی که برخی از پژوهشگران نسبت به تحمیل هنجارهایی که ممکن است موانعی برای دانشجویان ایجاد کند، هشدار می‌دهند، برخی دیگر بر اهمیت پرورش آگاهی و درک ویژگی‌های ایده آل دانشجو برای توانمندسازی همه دانشجویان در سفر آموزشی خود تأکید می‌کنند.

روش پژوهش

این مطالعه از رویکرد کیفی در چارچوب سپهر فلسفی تفسیری استفاده و از روش فراترکیب برای تشخیص ویژگی‌های دانشجوی ایده آل از ادبیات پژوهشی جهانی بهره‌برداری کرد. گردآوری داده‌ها متکی بر اطلاعات اسنادی بود که شامل کلیه مطالعات و پژوهش‌های منتشر شده در پایگاه‌های علمی معتبر خارجی بود^۴ که از طریق کلمات کلیدی مرتبط و بررسی نظام‌مند ادبیات شناسایی شدند.

این فراترکیب کیفی که ریشه در سنت‌های مرور نظام‌مند دارد، با هدف ادغام نتایج مطالعه کیفی به طور نظام‌مند، به درک بهتر ماهیت کلی پدیده دانشجوی ایده آل کمک می‌کند. مهم‌ترین مزیت روش فراترکیب برای پژوهشگران این است که این روش امکان شناسایی مضامین مشترک در میان ادبیات مختلف را فراهم می‌کند و به آن‌ها کمک می‌کند تا چارچوب‌های مفهومی جامعی را از این ادبیات مرتبط ساخته و استخراج کنند (نادری روشناوند، خشکاب، حمیدی زاده و محجوب عشرت‌آبادی، ۱۴۰۰). این پژوهش هفت مرحله مشخص شده توسط سندلوسکی و باروسو^۵ (۲۰۰۷) را برای پژوهش‌های فراترکیب اتخاذ کرد، از جمله قالب‌بندی سؤالات پژوهش، مکان‌یابی ادبیات پژوهش، انتخاب مقالات بر اساس معیارهای ورود و خروج، استخراج اطلاعات، تجزیه و تحلیل و ترکیب یافته‌های کیفی، ارزیابی اعتبار مطالعه و ارائه نتایج نهایی پژوهش.

گام اول: تدوین سؤال‌های پژوهش

برخلاف مرور مرسوم متون، فراترکیب به سؤالات کاملاً تعریف شده و آگاهانه نظری برای تعیین دامنه مطالعات ترکیبی متکی است. دقت این سؤالات، وضوح مفهومی و قابلیت تفسیر نتایج را افزایش می‌دهد (هون^۶، ۲۰۱۳). طراحی یا تدوین این سؤالات به منظور ایجاد دقت در جستجوی مطالعات است. به این صورت که پس از تعیین هدف اولیه مطالعه فراترکیب، باید پارامترهای موضوعی اولیه (چه چیزی)، جمعیت (چه کسی)، زمان (چه زمانی) و روش‌شناختی (چگونه) را برای جستجو تنظیم کرد. این پارامترها معیارهای انتخاب مطالعات را مشخص می-

¹ Thinyane

² Carmack & Galanz

³ Mega

^۴ در پایگاه‌های داخلی معتبر (بانک اطلاعات نشریات کشور، مگیران، مجلات تخصصی نور، پایگاه استنادی علوم جهان اسلام) پژوهش مرتبط یافت

نشد.

⁵ Sandelowski & Barroso

⁶ Hoon

کنند که چه مطالعاتی باید گزینش یا حذف شوند (سندلوسکی و بارسو، ۲۰۰۷). چهار سؤال کلیدی جدول ۱ فرآیند این پژوهش را هدایت کرد.

جدول ۱. پارامترها و سؤالات پژوهش

پارامتر	سؤالات پژوهش
چه چیزی؟	(What) ویژگی‌های اساسی یک دانشجوی ایده آل چیست؟
چه روشی؟	(How) برای جمع‌آوری مطالعات از چه روشی استفاده شد؟
چه زمانی؟	(When) این مطالعات از چه محدوده زمانی جمع‌آوری شد؟
چه کسی؟	(Who) جامعه مورد مطالعه کدام بود؟

گام دوم: مکان‌یابی ادبیات پژوهش

با توجه به محدودیت‌های پژوهش‌های داخلی، جستجوی گسترده در میان پایگاه‌های داده خارجی (اسکوپوس، وب‌آوساینس، سیج و ساینس دایرکت)^۱ بود که با استفاده از کلیدواژه‌های "دانشجوی ایده آل"، "دانشجوی خوب"، "دانشجوی مطلوب"، "دانشجوی شایسته" و عبارات جستجو^۲ در پایگاه‌های داده خارجی بازیابی شد. مطالعاتی که در عنوان، کلیدواژگان و چکیده شامل این کلیدواژه‌ها بودند مدنظر قرار گرفت. ترکیب استراتژی‌های جستجو با استفاده از عملگرهای بولین^۳ و بازیابی سوابق از چندین پایگاه داده بزرگ، حساسیت، گستردگی و دقت نتایج را بهینه کرد. همچنین جستجوی الکترونیکی با ردیابی منابع برای ارائه عمق تقویت شد (والش و داو، ۲۰۰۵). از این جستجو در مجموع ۱۸۷ مقاله به دست آمد. دو مقاله هم با جستجوی دستی در گوگل اسکالر^۴ اضافه شد تا شانس نادیده گرفتن مقالات مرتبط را به حداقل رساند. این مقالات در فایل اکسل ذخیره شدند و مقالاتی که به ویژگی‌های دانشجوی ایده آل می‌پرداختند برای تجزیه و تحلیل انتخاب شدند.

گام سوم: انتخاب مقالات مناسب بر اساس معیارهای ورود و خروج

مرحله سوم شامل انتخاب مقالات مرتبط بر اساس معیارهای ورود و خروج واضح، رعایت بهترین شیوه‌ها در فراترکیب برای شفافیت، دقت و قابلیت انتقال بود. معیارهای ورود- که در جدول ۲ مشخص شده است- با هدف اطمینان از اینکه مطالعات انتخابی ویژگی‌های دانشجوی ایده آل را گزارش می‌کنند و دقت روش‌شناختی را از طریق انتشار در مجلات بررسی شده حفظ می‌کنند. معیارهای خروج شامل مطالعات کمی، کتاب‌ها، بررسی‌ها، مطالب کنفرانس، پایان‌نامه‌ها، مطالعات غیرفارسی و غیر انگلیسی زبان، مطالعات قبل از سال ۲۰۰۰، پژوهش‌های متمرکز بر دانش‌آموزان مدارس، دانشجویان کارشناسی ارشد و دکترا بود. این معیارها از آنجایی انتخاب شدند که ارتباط خاصی را برای پژوهشگران فراهم کردند تا مجموعه‌ای از مطالعات را برای فراترکیب تشکیل دهند (بارسو و ساندلوسکی، ۲۰۰۴). معیارهای ورود مقالات در جدول ۲ آمده است.

¹ Science direct, Scopus, Web of science, Sage, Google Scholar.

² ("Ideal Student" OR "Good Student" OR "Desirable Student" OR "Competent Student") AND ("Higher education" OR University) AND (Skills OR Characteristics OR Ability)

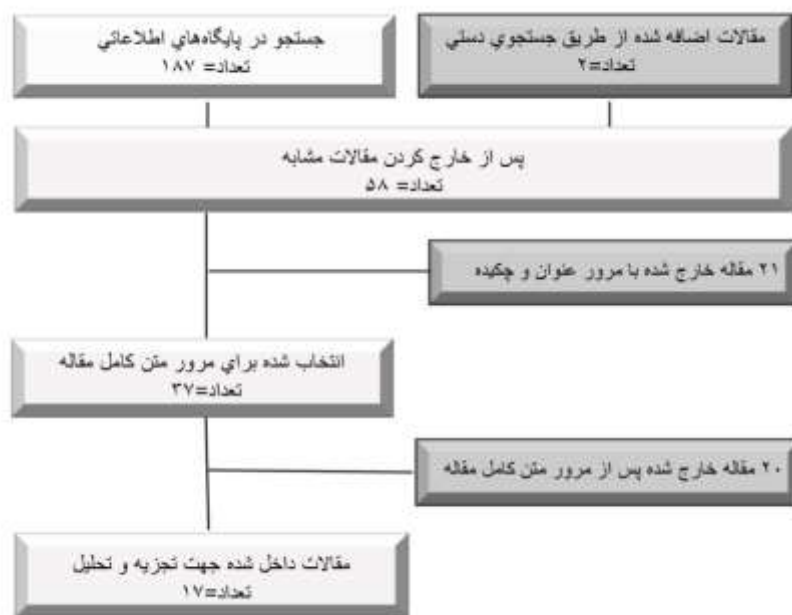
³ Boolean

⁴ Google Scholar

جدول ۲. معیارهای پذیرش مقالات

معیارهای ورود مقالات	
زبان	انگلیسی
زمان	۲۰۰۰ - ۲۰۲۴
رویکرد مطالعات	رویکرد کیفی
نوع مطالعات	مقالات علمی - پژوهشی
مقطع دانشجویان	کارشناسی

بر اساس استراتژی جستجو ۱۸۹ مقاله به دست آمد که به طور نظام‌مند از نظر مرتبط بودن بر اساس عناوین و چکیده‌ها بررسی شدند. در پایگاه‌های داخلی مقاله‌ای که به سؤال پژوهش پرداخته باشد، یافت نشد. فقط مطالعاتی که معیارهای ورود و خروج را داشتند حفظ شدند. علاوه بر این، برای اطمینان از اینکه مطالعات دارای دقت روش‌شناختی کافی هستند، تنها مطالعاتی که در مجلات معتبر منتشر شده بودند در نظر گرفته شدند. غربال‌گری مقالات در دو مرحله انجام شد. ابتدا در پایگاه‌های اطلاعاتی مذکور مقالاتی که به زبان غیر انگلیسی بودند، مقالاتی که قبل از سال ۲۰۰۰ منتشر شده بودند و مطالعاتی که مقاله علمی - پژوهشی نبودند، از لیست خارج شدند. در مرحله دوم غربال‌گری پس از حذف موارد تکراری، ابتدا عنوان و چکیده مقالات با دقت مطالعه و مقالات غیر مرتبط حذف شدند، ۳۷ مقاله برای بررسی متن کامل باقی ماند. در مرحله نهایی پالایش، مقالاتی که به مباحثی غیر از ویژگی‌های دانشجویی ایده آل پرداخته بودند و همسو با هدف این پژوهش نبودند از مطالعه خارج شدند و ۱۷ مقاله تمام متن برای تحلیل نهایی شناسایی شد.

شکل ۱. چارت انتخاب مقالات

پروتکل پریزما که در شکل ۱ نشان داده شده است، فرایند گزینش ۱۷ مقاله تمام متن انتخاب‌شده را هدایت می‌کند و رویکردی نظام‌مند و جامع برای ترکیب ادبیات را نشان می‌دهد.

جدول ۳. مقالات انتخاب شده برای تحلیل محتوا

کد	نویسندگان (سال)	عنوان مقاله
۱	بروکز و همکاران (۲۰۲۳)	شکل‌گیری "دانشجویان ایده آل" در آموزش عالی معاصر
۲	ون دانگ و همکاران (۲۰۲۳)	مشارکت هوچی‌مین در ایجاد ایده‌های دانشجویان امروزی ویتنام
۳	گرگرسن و نیلسن (۲۰۲۳)	دانشجوی نه‌چندان ایده آل: تجربیات دانشجویان بالغ از آموزش عالی
۴	هلمگارد (۲۰۲۲)	استعداد علمی و ایثار نامحدود: بررسی پویایی هویت علمی دانشجویان دانشگاه از طریق دریچه مفاهیم جنسیتی استعداد
۵	گرگرسن و هلمگارد (۲۰۲۲)	دانشجوی ایده آل فلسفه: مطالعه کیفی انتقال به سال اول آموزش عالی
۶	سفرنونوا و کلیوکینا (۲۰۲۱)	دانشجوی ایده آل زبان - افسانه یا واقعیت
۷	چیو و همکاران (۲۰۲۱)	دیگران قضاوت کنند: چه چیزی بر شکل‌گیری دانشجوی ایده آل توسط دانشجویان تأثیر می‌گذارد؟
۸	کوتسوریس و همکاران (۲۰۲۱)	دانشجوی ایده آل آموزش عالی: درک برنامه درسی پنهان برای ایجاد تغییرات نهادی
۹	ونگ و چیو (۲۰۲۰)	خلق دانشجوی ایده آل در مقطع کارشناسی توسط اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها
۱۰	سیونون و فیلاندر (۲۰۲۰)	دانشجویان غیر سنتی و سنتی در یک دانشگاه منطقه‌ای فنلاند: مشتریان و دانشجویان نیازمند به حمایت
۱۱	پولوخینا و دوسکوفسایا (۲۰۱۸)	آموزش عالی و صلاحیت جهانی: تجدید مفهوم آموزشی دانشگاه‌ها در روسیه
۱۲	اوبرین و همکاران (۲۰۱۵)	فراگیران، مجریان، مراقبان و بازیکنان تیم: توصیفات دانشجوی پزشکی ایده آل در کارآموزی یکپارچه و بلوک طولی
۱۳	تینیان (۲۰۱۳)	ادراکات آکادمیک دانشجوی ایده آل علوم کامپیوتر
۱۴	کاراکیتسیو (۲۰۱۲)	دانشجوی خوب بیش از یک شونده، ۱۲+۱ نقش دانشجوی پزشکی
۱۵	لاماس (۲۰۰۶)	فن‌آوری‌های قدرت انضباطی در عمل: هنجار دانشجوی خوب
۱۶	بنت و بارکنسجو (۲۰۰۵)	ویژگی‌های دانشجویان عالی بازرگانی در یک دانشگاه پس از سال ۱۹۹۲
۱۷	جویس (۲۰۰۴)	دانشجویان راست‌گرا؟ بررسی گفتمان‌های یادگیری دانشجویان بریتانیایی با موفقیت بالا

گام چهارم و پنجم: استخراج اطلاعات و تحلیل و ترکیب یافته‌های کیفی

هدف این پژوهش ایجاد یک رویکرد سیستماتیک برای استخراج، سازماندهی و تفسیر اطلاعات از منابع مختلف بود. برای رسیدن به این هدف، از روش کدگذاری پیشنهاد شده توسط کوربین و اشتراوس^۱ (۲۰۰۸) استفاده شد. این روش شامل دسته‌بندی و برچسب‌گذاری بخش‌هایی از داده‌ها بر اساس معیارهای از پیش تعریف‌شده یا مضامین نوظهور، با کدهایی است که مفاهیم، مضامین یا الگوها را نشان می‌دهند و تجزیه و تحلیل سیستماتیک را تسهیل می‌کنند. با توجه به ماهیت اکتشافی مفهوم نوظهور دانشجوی ایده آل، کدگذاری استقرایی انجام شد. در ابتدا، همه عوامل استخراج‌شده از مطالعات قبلی با استفاده از رویکرد کدگذاری باز کدگذاری شد و پس از بررسی جامع هر مقاله، مفاهیم مرتبط با هر یک شناسایی شد. مرحله بعدی شامل یک فرآیند دقیق از ادغام مفاهیم بر اساس شباهت‌های معنایی بود. پس از تکرارهای مکرر و در نظر گرفتن معنای هر کد، مفاهیم مشابه گروه‌بندی شدند که منجر به توسعه کدهای اصلی شد. این کدهای اصلی توالی مفاهیم پژوهش را تعیین می‌کردند. در مراحل پایانی، کدهای اصلی به‌دست‌آمده از برای ساختن مدل تحقیق نهایی با هم ترکیب شدند و تفسیری را ارائه کردند که فراتر از مطالعات فردی بود و کاوش همزمان تأثیر هر مطالعه اولیه بر کل پدیده را تسهیل می‌کرد.

این رویکرد روش‌شناختی امکان کاوش دقیق داده‌های متنی و شناسایی الگوها و ارتباطات درون ادبیات را در رابطه با ویژگی‌های دانشجوی ایده آل فراهم کرد. در طی کدگذاری اولیه، ۱۳۵ کد تولید شد و پس از بررسی دقیق برای حذف موارد تکراری و ادغام کدهای مشابه، فهرستی از ۴۱ کد باز نهایی شد. از طریق مقایسه‌های متوالی، این کدهای باز در مضامین کلی‌تر سازماندهی شدند و یک شبکه موضوعی را

^۱ Corbin & Strauss

تشکیل دادند. پس از تکرارهای متعدد، ۱۴ مفهوم متمایز پدیدار شد که هر کدام با توجه به کدهای سازنده آن نام‌گذاری شدند. در ادامه فراترکیب، مقایسه‌های بیشتری برای شناسایی شباهت‌های بین مفاهیم انجام شد که منجر به شکل‌گیری دسته‌بندی‌های گسترده‌تر در روش شبکه مفهومی شد. این ساختار سلسله مراتبی در نهایت منجر به چهار دسته شد که مفاهیم مرتبط را در برمی‌گرفت.

گام ششم: ارزیابی مطالعات

گام ششم شامل ارزیابی اعتبار و کیفیت مطالعات بود و روش‌های به‌کاررفته در پژوهش حاضر به این شرح است: مشارکت بلندمدت و مشاهده مستمر همراه با بررسی و اعتبارسنجی داده‌ها که توسط همکاران مورد استفاده قرار گرفت. علاوه بر این، پژوهشگر داده‌ها را بارها مورد بازبینی قرار داد تا به تأیید صحت و قابلیت اطمینان آن کمک شود. برای افزایش اعتبار و قابلیت انتقال داده‌ها، پژوهشگر هر مرحله از فرآیند پژوهش را با دقت اجرا کرد. توجه ویژه به مراحل جستجو و شناسایی منابع، با تمرکز عمدی بر به دست آوردن مطالب از پایگاه‌های داده معتبر از طریق جستجوهای مرتبط با کلمات کلیدی، معطوف شد. این مراحل تحت چندین بار تکرار موردبازنگری و اصلاح قرار گرفتند و اجرای کامل و دقیق فرآیند پژوهش را تضمین کردند.

برای تقویت بیشتر دقت روش‌شناختی پژوهش، سه پژوهشگر دیگر در کل فرآیند نظارت داشتند. فرآیند کدگذاری، یکی از اجزای حیاتی پژوهش، از طریق خواندن چندگانه مقالات، استخراج کدهای اولیه و بازبینی مجدد آن‌ها برای به حداقل رساندن سوگیری و خطاهای احتمالی انجام شد. استفاده از نرم افزار MaxQDA برای رویه‌های کدگذاری نه تنها کارایی را تسهیل کرد، بلکه دقت کدگذاری را نیز افزایش داد و به استحکام کلی روش پژوهش کمک کرد.

یافته‌های پژوهش

گام هفتم: ارائه یافته‌ها

پاسخ به سؤال پژوهش، ویژگی‌های دانشجوی ایده آل در ادبیات جهانی آموزش عالی چیست؟

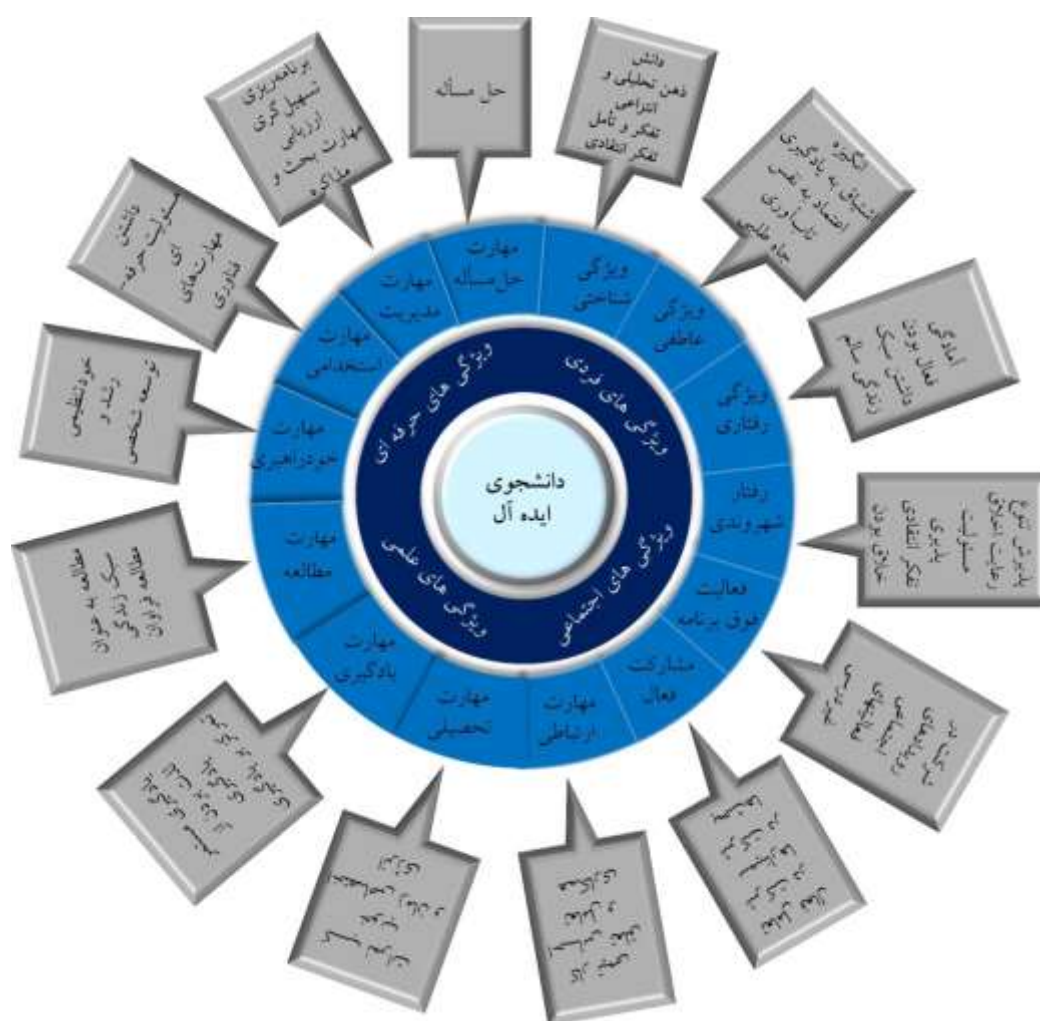
کاوش در ادبیات چارچوب جامعی را نشان می‌دهد که ویژگی‌های اساسی دانشجوی ایده آل را تعریف می‌کند که در چهار بعد اصلی ساختاریافته است: ویژگی‌های فردی، ویژگی‌های اجتماعی، ویژگی‌های حرفه‌ای و ویژگی‌های تحصیلی. این ابعاد بر اساس اشتراک و افتراق در قالب ۱۴ مفهوم ویژگی‌های شناختی، ویژگی‌های عاطفی (روان‌شناختی)، ویژگی‌های رفتاری، مهارت ارتباطی، رفتار شهروندی، مشارکت فعال و فعالیت‌های فوق‌برنامه، مهارت‌های مطالعه، مهارت‌های تحصیلی و مهارت‌های یادگیری، مهارت مدیریت، مهارت‌های شغلی و استخدامی و مهارت حل مسئله و مهارت خود راهبری طبقه‌بندی شدند. هر یک از این مفاهیم از مؤلفه‌هایی تشکیل شدند که روی هم رفته شامل ۴۱ کد باز بودند.

کل فرآیند به طور نظام‌مند در جدول ۴ بخش یافته‌های پژوهش ارائه شده است و یک نمای کلی جامع از کدهای باز، مفاهیم و مقولات ارائه می‌دهد که ویژگی‌های دانشجوی ایده آل را روشن می‌کند. شکل ۲ چارچوب مفهومی برآمده از تحلیل محتوای ادبیات پژوهش را نمایش می‌دهد.

جدول ۴. تحلیل محتوای مقالات دانشجوی ایده آل

مقوله	مفهوم	کد باز	منبع (کد مقاله)
ویژگی های فردی	ویژگی شناختی	دانش	(۲)، (۵)
		ذهن تحلیلی و انتزاعی	(۴)، (۱۲)
		تفکر و تأمل	(۹)، (۷)
		تفکر انتقادی	(۱)، (۶)، (۹)
	ویژگی عاطفی (روان‌شناختی)	انگیزه	(۶)، (۱۷)، (۱)، (۹)، (۲)، (۲)، (۱۸)
		اشتیاق به یادگیری	(۹)، (۵)، (۲)، (۲)، (۱۶)، (۶)
		اعتماد به نفس	(۵)
		تاب‌آوری	(۱۸)، (۲)
		جاه‌طلبی	(۱۱)، (۱۷)، (۲)
		آمادگی	
ویژگی رفتاری	فعال بودن	(۴)، (۱۰)، (۱۲)	
	داشتن سبک زندگی سالم	(۲)	
	پذیرش تنوع و رعایت اخلاق (۵)	(۲)، (۱۶)، (۱۱)	
	تعهد و مسئولیت‌پذیری (۸)	(۱۶)، (۱۱)، (۱۷)، (۷)، (۱۳)، (۱۸)، (۹)، (۱۰)	
ویژگی های اجتماعی	رفتار شهروندی	تفکر انتقادی	(۶)
		خلاق بودن (۴)	(۷)، (۲)، (۱۳)
		حس مسئولیت در قبال دیگران (۵)	(۱)، (۱۶)، (۲)
		شرکت در رویدادهای اجتماعی	(۱)
	فعالیت‌های فوق‌برنامه (۸)	انجام فعالیت‌های غیردرسی	(۳)
		تعامل فعال با مسائل	(۱۳)
		مشارکت در سمینارها	(۹)
	مشارکت فعال	مشارکت در بحث‌های کلاسی	(۵)
		کار تیمی	(۶)
	مهارت ارتباطی	احساس تعلق	(۵)
تعامل و همکاری		(۱۲)، (۱۱)، (۱۶)	
ویژگی های حرفه‌ای	مهارت حل مسئله	حل مسئله	(۱۷)، (۱۳)
		برنامه‌ریزی	(۱۵)، (۱۳)
	مهارت مدیریت	تسهیلگری	(۱۵)
		ارزیابی	(۱۵)
		مهارت بحث و مذاکره	(۳)
	مهارت‌های استخدامی	داشتن مسئولیت حرفه‌ای	(۲)
		مهارت‌های فناوری	(۲)
	مهارت خود راهبری	خودتنظیمی	(۱۲)، (۱۷)، (۱۶)، (۱۰)

مقوله	مفهوم	کد باز	منبع (کد مقاله)
		رشد و توسعه شخصی	(۲)، (۹)، (۱۳)
ویژگی های علمی	مهارت های مطالعه	مطالعه به عنوان سبک زندگی	(۱)، (۳)
		شدت مطالعه	(۱۷)، (۲)، (۶)
	مهارت های یادگیری	یادگیری مستمر	(۱)، (۳)
لذت بردن از یادگیری		(۱۲)	
تمرکز بر یادگیری		(۶)	
مهارت های تحصیلی	کسب نمرات خوب	(۷)، (۱۶)، (۱۷)	
	اختصاص زمان و انرژی	(۴)	

شکل ۲. ویژگی های دانشجوی ایده آل برآمده از تحلیل محتوای ادبیات پژوهش

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش به بررسی ویژگی‌های چندوجهی دانشجوی ایده آل در آموزش عالی می‌پردازد و بینش‌هایی را از بررسی کامل ادبیات از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۳ ترکیب می‌کند. کاوش در ویژگی‌های دانشجوی ایده آل از دیدگاه‌ها و چارچوب‌های نظری مختلف استخراج می‌شود و نمایه‌ای ظریف ایجاد می‌کند که فراتر از شاخص‌های دانشگاهی مرسوم است. یافته‌های ۱۷ مقاله تمام متن به روش تحلیل محتوای کیفی ۴۱ ویژگی دانشجوی ایده آل را شناسایی و در ۱۴ مفهوم و ۴ مقوله دسته‌بندی شد و با استفاده از یک رویکرد فراترکیب کیفی، ابعاد کلیدی را شامل مشخصات فردی، اجتماعی، علمی و حرفه‌ای شناسایی کرد. درک این چارچوب در تقویت رشد کل‌نگر یادگیرندگان موفق، با تکیه بر این ویژگی‌ها برای شکل دادن به دانشجویان ایده آل در ابعاد مختلف، حیاتی است. این بخش به بحث درباره ویژگی‌های فردی، اجتماعی، علمی و حرفه‌ای دانشجوی ایده آل می‌پردازد:

ویژگی‌های فردی

ویژگی‌های فردی دانشجوی ایده آل در سه دسته طبقه‌بندی می‌شود. دسته اول جنبه شناختی به عنوان ویژگی بارز دانشجوی ایده آل شامل دانش عمیق، تفکر تحلیلی، تفکر انتقادی و مهارت‌های حل مسئله انتزاعی است. این حیات فکری فراتر از تسلط بر محتوا، به کاربرد ماهرانه دانش در زمینه‌های مختلف گسترش می‌یابد و درک عمیقی از موضوعات دانشگاهی را نشان می‌دهد. دانشجویان ایده آل، با حمایت منابع مختلف، ذخیره‌ای از دانش عمیق را نشان می‌دهند و دارای توانایی‌های تفکر تحلیلی و انتزاعی هستند.

جنبه عاطفی دانشجویان مؤلفه‌هایی مانند انگیزه، اشتیاق به یادگیری، جاه‌طلبی، اعتمادبه‌نفس و تاب‌آوری را در برمی‌گیرد. این دانشجویان آموزش را به عنوان یک سفر تحول‌آفرین برای رشد شخصی درک می‌کنند و بر اهمیت انگیزه درونی، تاب‌آوری و اشتیاق به یادگیری بیش از پیشرفت تحصیلی صرف تأکید می‌کنند. منابع نشان می‌دهد که انگیزه آن‌ها ریشه در علاقه ذاتی، تاب‌آوری و جاه‌طلبی دارد. جاه‌طلبی، دانشجویان را در تسلط بر دانش برای کاربرد و رشد شخصی ترغیب می‌کند. یافته‌های پژوهش، انگیزه و اشتیاق به یادگیری را به عنوان ویژگی‌های مهم در میان دانشجویان ایده آل برجسته می‌کند.

جنبه رفتاری بر سبک زندگی سالم و آمادگی فعال دانشجویان ایده آل تأکید دارد. دانشجویان ایده آل بر اهمیت سلامت جسمانی و زندگی متعادل تأکید دارند. فراتر از فعالیت‌های تحصیلی، آن‌ها اهمیت ورزش، سلامت و تندرستی کلی را در حمایت از اهداف آموزشی خود تشخیص می‌دهند. تعهد آن‌ها به تعالی تحصیلی فراتر از محدودیت‌های کلاس درس است و بر مطالعه مستمر، آمادگی و تعهد به یک سبک زندگی سالم تأکید دارد. این دستاورد با یافته‌های ونگ و همکاران (۲۰۲۳)، آسفورز و فرانسون^۱ (۲۰۱۵)، ماچادو^۲ و همکاران (۲۰۱۱)، گرگرسن و همکاران (۲۰۱۷)، گرگرسن و همکاران (۲۰۱۸)، واتس و واراگر^۳ (۲۰۰۸)، بارنت (۱۹۹۶)، توماس (۲۰۲۲) و ونگ و چپو (۲۰۲۱)، مگا و همکاران (۲۰۱۴)، مونتر و همکاران (۲۰۱۴)، اسمیت و باریدن (۲۰۱۸)، هاکنس و همکاران (۲۰۰۷)، مارکوز^۴ و همکاران (۲۰۱۵) نیز مورد تأکید قرار می‌گیرد. در بین این ویژگی‌ها تفکر انتقادی یکی از برجسته‌ترین کدها بود که بیشترین تأکید در پژوهش‌ها بر آن بود.

¹ Aspfors & Fransson

² Machado

³ Watts & Waraker

⁴ Márquez

ویژگی‌های اجتماعی

در حوزه ویژگی‌های اجتماعی، دانشجویان ایده آل با رفتار شهروندی، مشارکت فعال، مهارت ارتباطی و فعالیت‌های فوق‌برنامه مشخص می‌شوند. این امر به مشارکت فوق‌برنامه آن‌ها گسترش می‌یابد و رویکردی کل‌نگر به توسعه شخصی را نشان می‌دهد. رفتار شهروندی به عنوان یک سنگ بنا برجسته می‌شود که نشان دهنده پذیرش تنوع، پایبندی به استانداردهای اخلاقی و تعهد عمیق به مسئولیت در زمینه‌های مختلف اجتماعی است. این امر فراتر از انطباق صرف است، تفکر انتقادی و خلاقیت را در تعامل اجتماعی آن‌ها گنجانده و محیطی فراگیر را ایجاد می‌کند که در آن دیدگاه‌های متنوع رشد می‌کنند.

فراتر از قلمرو دانشگاهی، آن‌ها به دلیل پذیرش تنوع، پایبندی به استانداردهای اخلاقی و تعهد قوی به مسئولیت در محیط‌های مختلف اجتماعی متمایز هستند. دانشجویان ایده آل با قدردانی عمیق از رفتار اخلاقی در مناظر اجتماعی حرکت می‌کنند و محیطی فراگیر را پرورش می‌دهند. آن‌ها مهارت‌های ارتباطی ماهرانه‌ای را به نمایش می‌گذارند که فراتر از تبادل کلامی صرف است. مهارت آن‌ها در کار تیمی و همکاری بر توانایی آن‌ها در ایجاد ارتباطات معنی‌دار با همسالان و مربیان تأکید می‌کند. این مهارت با احساس تعلق و همکاری بیشتر برجسته می‌شود و نه تنها بر ارتباطات مؤثر بلکه بر ایجاد یک محیط یادگیری مشارکتی تأکید می‌کند.

دانشجویان ایده آل از طریق مشارکت فعال در رویدادهای اجتماعی و فعالیت‌های غیر آکادمیک، رویکردی جامع به رشد شخصی نشان می‌دهند. این امر تعامل آن‌ها را فراتر از فعالیت‌های آکادمیک سنتی گسترش می‌دهد و تعهد به رشد کامل را نشان می‌دهد. دانشجویان ایده آل ارزش تجارب متنوع را می‌شناسند و فعالانه به دنبال فرصت‌هایی برای رشد شخصی گسترده‌تر هستند. مشارکت فعال دانشجویان، درگیر شدن آن‌ها با مسائل، مشارکت فعال در سمینارها و مشارکت معنادار در بحث‌های کلاسی، مهارت تعاملی آن‌ها را برجسته می‌کند.

دانشجویان ایده آل فراتر از یادگیرندگان غیرفعال هستند و به طور فعال مکالمات آکادمیک را شکل می‌دهند و به طور اساسی به پویایی کلاس کمک می‌کنند. این ویژگی‌ها در مجموع به توسعه همه جانبه آن‌ها کمک می‌کند و آن‌ها را به عنوان یادگیرندگانی متمایز می‌کند که نه تنها برتری تحصیلی بلکه مشارکت اجتماعی معنادار و رشد شخصی را در اولویت قرار می‌دهند. وای و ترن^۱ (۲۰۲۲)، ونگ و همکاران، (۲۰۲۲)، فریمن (۲۰۲۱)، میهن و هولز^۲ (۲۰۱۹)، چیو و همکاران (۲۰۲۱)، واتس و واراگر (۲۰۱۸)، اسمیت و باربدن (۲۰۱۸)، آلن و همکاران (۲۰۱۳)، زکی و لیچ^۳ (۲۰۱۰) و وندل و رول^۴ (۱۹۹۹) و دیگر پژوهش‌ها به این ویژگی‌های دانشجوی ایده آل اشاره کردند. برجسته‌ترین کد در این دسته تعهد و مسئولیت‌پذیری بود که اکثر مقالات بر آن تأکید داشتند.

ویژگی‌های علمی

ویژگی‌های علمی بر اشتیاق واقعی به خواندن و تعهد به یادگیری مستمر و مهارت‌ها تحصیلی دانشجویان ایده آل تأکید دارد. این بعد بر اشتیاق واقعی آن‌ها برای خواندن و تعهد تزلزل‌ناپذیر به یادگیری مستمر تأکید می‌کند. فراتر از یک ضرورت صرف آکادمیک، این تعهد جزء لاینفک سبک زندگی آنهاست که بازتابی از کنجکاوی فکری و تعهد آن‌ها به فعالیت‌های علمی است. اشتیاق آن‌ها به یادگیری که در انتخاب سبک زندگی و تعهد متعهدانه آن‌ها مشهود است، آن‌ها را متمایز می‌کند و کنجکاوی فکری و تعهد تحصیلی آن‌ها را نشان می‌دهد. این

¹ Wai & Tran

² Meehan & Howells

³ Zepke & Leach

⁴ Wolf, Wendel & Ruel

فداکاری به اخلاق کاری سخت‌کوش و باوجدان آن‌ها تعمیم می‌یابد که با ساعات اختصاص داده شده به مطالعه خصوصی که فراتر از هنجارهای مرسوم است، مشخص می‌شود. علاوه بر این، ویژگی‌های تحصیلی آن‌ها فراتر از مطالعه معمول است تا مهارت‌های مطالعه مؤثر و عادات یادگیری را در بر بگیرد. دانشجویان ایده آل، مطالعه را به‌عنوان یک سبک زندگی در نظر می‌گیرند که یادگیری مستمر را در اولویت قرار می‌دهند. رویکرد آن‌ها متضمن تعهد به عادات مطالعه مؤثر، مانند یادداشت‌برداری، مرور و تجدید نظر، بازنویسی مقاله و جستجوی حمایت‌همتایان است که همگی به میزان قابل توجهی در موفقیت تحصیلی آن‌ها نقش دارد.

در نهایت، یافته‌ها تأیید می‌کنند که دانشجویانی که نمره خوبی کسب می‌کنند عادات مطالعه مؤثری را نشان می‌دهند که بازتاب درک جامعی از مهارت‌های یادگیری، یادگیری مستمر و لذت ذاتی از فرآیند یادگیری است. این ویژگی‌های تحصیلی در مجموع دانشجویان ایده آل را به افرادی فداکار و کنجکاو تبدیل می‌کند که بهبود شخصی را بر تأیید خارجی ترجیح می‌دهند. این دستاورد با یافته‌های ونگ و همکاران، (۲۰۲۲)، اسمیت و باربدن (۲۰۱۸)، بنکنفورد و همکاران (۲۰۰۹) و زکی و لیچ^۱ (۲۰۱۰) همسو است.

ویژگی‌های حرفه‌ای

این دسته مجموعه‌ای حرفه‌ای از ویژگی‌ها است که برای آمادگی در محیط‌های کاری دانشگاهی و آینده ضروری است. مفاهیم کلیدی شامل مهارت مدیریت، مهارت حل مسئله، مهارت خود راهبری، تعهد به رشد شخصی و مهارت‌های اشتغال‌پذیری است. دانشجویان ایده آل به دلیل مهارت‌های حل مسئله ماهرانه خود متمایز می‌شوند و از چالش‌های پیچیده در حوزه‌های علمی و حرفه‌ای عبور می‌کنند. مهارت آن‌ها فراتر از دانش نظری صرف است و بر توانایی عملی آن‌ها برای غلبه بر پیچیدگی‌ها تأکید می‌کند. دانشجویان ایده آل با ارائه یک رویکرد منضبط، مهارت‌های خود مدیریتی را در کنار تعهد تزلزل‌ناپذیر به رشد شخصی به نمایش می‌گذارند. این طرز فکر نظام‌مند به طور قابل توجهی به الگوی حرفه‌ای آن‌ها کمک می‌کند.

دانشجویان ایده آل مسئولیت حرفه‌ای، مهارت فنی و تعهد به استانداردهای اخلاقی را نشان می‌دهند که بر آمادگی آن‌ها برای نیروی کار تأکید می‌کند. این ویژگی‌ها به طور جمعی آمادگی آن‌ها را برای برآورده کردن نیازهای تلاش‌های آینده برجسته می‌کند. با ادغام یکپارچه این مهارت‌های حرفه‌ای، دانشجویان ایده آل نه تنها برای عبور از چالش‌های دانشگاهی مجهز هستند، بلکه به طور مؤثر برای خواسته‌های شغلی آینده خود نیز آماده می‌شوند. در پژوهش‌های لانیو (۲۰۲۳)، مگا و همکاران (۲۰۱۴)، بنکنفورد و همکاران (۲۰۰۹)، مارکوز و همکاران (۲۰۱۸)، پولوخینا و دوسکوفسایا^۲ (۲۰۱۸)، اسمیت و باربدن (۲۰۱۸)، توماس (۲۰۲۲)، واتس و واراگر (۲۰۱۸)، کمبر و گائو^۳ (۱۹۹۳) و هاکنس و همکاران (۲۰۰۷) بر این ویژگی‌ها تأکید فراوانی شده است. **توانایی خودتنظیمی** به عنوان یک ویژگی اساسی دانشجویان ایده آل است که مدیریت زمان، اعمال و رفتار مؤثر آن‌ها را نشان می‌دهد و برجسته‌ترین کد در این دسته بود.

در جستجوی شناخت ویژگی‌های دانشجوی ایده آل در ادبیات، نمایه‌ای جامع و چندوجهی پدید آمد. ادغام این ابعاد تصویری جامع از دانشجوی ایده آل را ترسیم می‌کند. این تصویر چندوجهی نشان‌دهنده تغییر پارادایم به سمت رشد فراگیر در آموزش عالی است. در مقوله ویژگی‌های فردی، توانایی فکری دانشجوی ایده آل را روشن می‌کند که فراتر از کسب دانش صرف است و انگیزه، اشتیاق یادگیری، تفکر تحلیلی، تفکر انتقادی و حل مسئله انتزاعی را در برمی‌گیرد. از نظر اجتماعی، دانشجویان ایده آل رفتار شهروندی، ارتباط مؤثر، مشارکت فعال

¹ Zepke & Leach

² Polukhina & Doskovskaya

³ Kember & Gow

و مسئولیت‌پذیری و تعهد به یک محیط یادگیری مشارکتی را از خود نشان می‌دهند. از نظر علمی، تعهد آن‌ها به یادگیری مستمر، عادات مطالعه مؤثر و مدیریت زمان آن‌ها را به طور جامع آماده می‌کند. در جنبه حرفه‌ای، دانشجوی ایده آل مهارت‌های حل مسئله، خودتنظیمی، خودمدیریتی، مهارت‌های اشتغال‌پذیری و تعهد به استانداردهای اخلاقی را که با خواسته‌های نیروی کار همسو است، نشان می‌دهد. کوشش در ویژگی‌های دانشجوی ایده آل در ادبیات و ارتباط متقابل ابعاد آن، نه تنها یک چارچوب توصیفی، بلکه یک نقشه راه برای مؤسسات آموزشی و چشم‌انداز منحصربه‌فرد برای مؤسساتی که هدف آن‌ها پرورش دانشجوی ایده آل است، فراهم می‌کند.

این یافته‌ها ادعای ونگ و چپو (۲۰۱۸) را حمایت می‌کند که دانشجوی ایده آل مجموعه وسیعی از ویژگی‌ها را در برمی‌گیرد و از پیشرفت تحصیلی صرف فراتر می‌رود. مفهوم دانشجوی ایده آل تحمیل قالبی منحصربه‌فرد نیست که فردیت را از بین ببرد، بلکه ایجاد فضایی است که ایدئال‌های متنوع را در خود جای دهد. تجربه هر دانشجو منحصربه‌فرد است و درک یک دانشجوی خوب مستلزم شناخت طیفی از ویژگی‌ها به جای یک قالب یکنواخت است. ویژگی‌های شناسایی‌شده به طیف متنوعی از دانشجویان در دستیابی به ویژگی‌های مطلوب یک دانشجوی ایده آل کمک می‌کند.

در پرتو نظریه سرمایه فرهنگی بوردیو، چالش برای دانشجویانی که درک روشنی از انتظارات در آموزش عالی ندارند تشدید می‌شود و این رویکرد نه تنها به موفقیت تحصیلی کمک می‌کند، بلکه به پرورش محیطی کمک می‌کند که در آن همه دانشجویان، صرف‌نظر از پیشینه‌شان، می‌توانند پیشرفت کنند. به‌ویژه، کسانی که بدون مواجهه خانوادگی با تحصیلات عالی ممکن است با مشکلاتی در مسیریابی در چشم‌انداز دانشگاهی ناآشنا مواجه شوند، همانطور که ونگ (۲۰۱۸) بحث کرد. فقدان تجربه قبلی خانوادگی، تلاش برای این دانشجویان را تشدید می‌کند، زیرا آن‌ها با پیچیدگی‌های سیستم آموزشی جدید دست و پنجه نرم می‌کنند.

پیشرفت‌ها در فناوری اطلاعات و ارتباطات، همراه با نیازهای رو به رشد دانشجویان، نیاز به انعطاف‌پذیری در روش‌های آموزشی را در آموزش عالی در سطح جهانی بیشتر محسوس کرده است (آراسته، نوه ابراهیم، عباسیان و خبازه، ۱۳۹۸). اعضای هیئت علمی، با شناخت دیدگاه‌های متنوع مرتبط با دانشجوی ایده آل، باید درک کنند که این مفهوم به جای اینکه به عنوان بازتاب مستقیم افراد خاص عمل کند (سافورانا و کلیکینا^۱، ۲۰۲۱)، انتظارات را در برمی‌گیرد. این درک، ایجاد محیط‌های یادگیری فراگیر و توسعه راهبردهای آموزشی مؤثر متناسب با نیازهای متنوع دانشجویان را تسهیل می‌کند. این ویژگی‌های شناسایی‌شده با تأکید بر ضرورت انعطاف‌پذیری آموزشی (ونگ و چپو، ۲۰۲۱، ص ۱)، معیارهای دانشجوی ایده آل را مجدداً تعریف می‌کنند و مؤسسات را ترغیب می‌کنند تا رویکردی جامع را در پرورش یادگیرندگان ماهر و مجرب اتخاذ کنند.

پیشنهادات کاربردی

۱. توسعه برنامه‌های آموزشی جامع: توسعه برنامه‌های آموزشی جامع، شامل طراحی و اجرای دوره‌های تخصصی که بر توسعه مهارت‌های شناختی، عاطفی، رفتاری و حرفه‌ای دانشجویان تمرکز دارند، بسیار اهمیت دارد. این دوره‌ها می‌توانند به صورت کارگاه‌های مهارت‌سازی منظم برای تقویت مهارت‌های ارتباطی، مدیریت زمان و حل مسئله برگزار شوند.

¹ Safronova & Klyukin

۲. پشتیبانی از سلامت جسمانی و روانی دانشجویان: ایجاد برنامه‌های سلامت و تندرستی برای حمایت از سبک زندگی سالم دانشجویان، همراه با ارائه خدمات مشاوره‌ای و روان‌شناختی برای مدیریت استرس و افزایش تاب‌آوری، نقش حیاتی در پشتیبانی از سلامت جسمانی و روانی دانشجویان ایفا می‌کند.
۳. تشویق به مشارکت فعال در فعالیت‌های فوق‌برنامه: تشویق به مشارکت فعال در فعالیت‌های فوق‌برنامه، از طریق فراهم کردن فرصت‌های مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی و رویدادهای فرهنگی، به تقویت رفتار شهروندی و مشارکت فعال دانشجویان کمک می‌کند. همچنین، ارائه فرصت‌های غیر آکادمیک مانند ورزش، هنر و گروه‌های دانشجویی، دانشجویان را به شرکت در فعالیت‌های متنوع ترغیب می‌کند.
۴. استفاده از فناوری برای یادگیری شخصی‌سازی شده: ایجاد فرصت‌های یادگیری تجربی نیز از طریق پروژه‌های عملی، کارآموزی و تجربه‌های کاری، به توسعه مهارت‌های حل مسئله و کاربرد دانش نظری در عمل کمک می‌کند. آموزش مبتنی بر پروژه نیز می‌تواند دانشجویان را به شرکت در پروژه‌های عملی و پژوهشی تشویق کند که این امر به توسعه جامع آن‌ها کمک می‌کند.
۵. ایجاد برنامه‌های کوچینگ و منتورینگ: شامل هدایت و راهنمایی دانشجویان توسط اساتید و مشاوران متخصص، می‌تواند به بهبود مهارت‌های تحصیلی و حرفه‌ای آن‌ها کمک کند (مهدی و همکاران، ۲۰۲۳). این برنامه‌ها می‌توانند شامل مشاوره فردی و گروهی، ارزیابی منظم پیشرفت و تعیین اهداف مشخص برای هر دانشجو باشند. با ارائه حمایت‌های لازم از سوی کوچ‌ها، دانشجویان می‌توانند مسیر تحصیلی و حرفه‌ای خود را به بهترین نحو مدیریت کنند و به رشد شخصی و حرفه‌ای خود دست یابند.

پیشنهادات پژوهشی

۱. بررسی تأثیر طولی ویژگی‌های دانشجوی ایده آل: پژوهش‌های آینده می‌توانند به بررسی تأثیر طولی ویژگی‌های شناسایی شده دانشجوی ایده آل در مسیرهای تحصیلی و حرفه‌ای بپردازند. مطالعه چگونگی تکامل این ویژگی‌ها در طول زمان و بررسی تفاوت‌های بین فرهنگی در تجلی آن‌ها می‌تواند به درک عمیق‌تر از رشد دانشجو کمک کند.
۲. بررسی نقش فناوری در توسعه ویژگی‌های دانشجوی ایده آل: بررسی نقش فناوری در شکل‌دهی ویژگی‌های دانشجوی ایده آل در عصر دیجیتال، زمینه‌ای مناسب برای تحقیقات بیشتر است. بهبود روش‌های فراترکیب کیفی نیز می‌تواند شامل یکپارچه‌سازی روش‌های کیفی مانند مصاحبه‌های عمیق یا بحث‌های گروهی متمرکز باشد که این امر به درک بهتر و جامع‌تر از ویژگی‌های دانشجوی ایده آل کمک می‌کند.
۳. پژوهش‌های کیفی عمیق: با استفاده از مصاحبه‌های عمیق و بحث‌های گروهی متمرکز انجام شوند. انجام مصاحبه‌های عمیق با دانشجویان و اساتید به منظور درک بهتر از تجربه‌ها و دیدگاه‌ها در مورد دانشجوی ایده آل و برگزاری بحث‌های گروهی متمرکز با دانشجویان و مربیان برای جمع‌آوری داده‌های کیفی و غنی‌تر، به بهبود درک ما از ویژگی‌های دانشجوی ایده آل کمک می‌کند.

منابع

Arasteh, H.; NavehEbrahim, A.; Abbasian, H. & Khabazah, K. (2018). Presenting the digital university model. *Scientific Research Quarterly Journal of Higher Education of Iran*. 11(4). pp. 1-36. [In Persian]

- Aspfors, J., & Fransson, G. (2015). Research on mentor education for mentors of newly qualified teachers: A qualitative meta-synthesis. *Teaching and Teacher Education*, 48, 75–86. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2015.02.004>
- Bennett, R., & Barkensjo, A. (2005). Characteristics of academically excellent business studies students in a post-1992 university. *Research in Post-Compulsory Education*, 10(1), 5–26. <https://doi.org/10.1080/13596740500200189>
- Brooks, R., Gupta, A., Jayadeva, S., & Lainio, A. (2023). Constructing ‘ideal’ students within contemporary higher education: editorial introduction. *International Studies in Sociology of Education*, 32(1), 1–10. <https://doi.org/10.1080/09620214.2023.2171901>
- Chen, J. (2022). Grade as a student’s lifeblood? Exploring Chinese rural students’ evolving constructions of the ‘ideal student’ through higher education. *International Studies in Sociology of Education*, 1–20. <https://doi.org/10.1080/09620214.2022.2145336>
- Chiu, Y. L. T., Wong, B., & Charalambous, M. (2021). ‘It’s for others to judge’: what influences students’ construction of the ideal student? *Journal of Further and Higher Education*, 45(10), 1424–1437. <https://doi.org/10.1080/0309877X.2021.1945553>
- Corbin, J; Strauss, A. (2008). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory* (3rd Ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Dung, V. V., Hoa2, M. L., & Quyet, L. Van. (2023). The Contribution of Ho Chi Minh in Building the Ideas of Vietnamese Today Students. 175–182. <http://doi:10.36941/jesr-2023-0016>
- Galanes, G. J., & Carmack, H. J. (2013). “He’s Really Setting an Example”: Student Contributions to the Learning Environment. *Communication Studies*, 64(1), 49–65. <https://doi.org/10.1080/10510974.2012.731464>
- Gregersen, F. A. M., & Holmegaard, H. T. (2022). The ideal philosophy student : A qualitative study of the transition into first year higher education. *Pædagogiske Eksperimenter*, 17(33), 65–78. <http://doi:10.7146/dut.v17i33.132715>
- Gregersen, A. F. M., & Nielsen, K. B. (2023). Not quite the ideal student: mature students’ experiences of higher education. *International Studies in Sociology of Education*, 32(1), 76–95. <https://doi.org/10.1080/09620214.2022.2120525>
- Harkness, S., Blom, M., Oliva, A., Moscardino, U., Zylicz, P. O., Bermudez, M. R., Feng, X., Carrasco-Zylicz, A., Axia, G., & Super, C. M. (2007). Teachers’ ethnotheories of the “ideal student” in five western cultures. *Comparative Education*, 43(1), 113–135. <https://doi.org/10.1080/03050060601162438>
- Holmegaard, H. T. (2023). *Science talent and unlimited devotion* . (Issue January). <https://doi.org/10.1007/978-3-031-17642-5>
- Hoon, C. (2013). Meta-Synthesis of Qualitative Case Studies: An Approach to Theory Building. *Organizational Research Methods*, 16(4), 522–556. <https://doi.org/10.1177/1094428113484969>
- Joyce E. Canaan (2004) New Right students?: exploring high achieving British university students’ discourses of learning, *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 17:6, 749-767, DOI:10.1080/0951839042000256439
- Karakitsiou, D. E., Markou, A., Kyriakou, P., Pieri, M., Abuaita, M., Bourousis, E., Hido, T., Tsatsaragkou, A., Boukali, A., De Burbure, C., & Dimoliatis, I. D. K. (2012). The good student is more than a listener the 12+1 roles of the medical student. *Medical Teacher*, 34(1). <https://doi.org/10.3109/0142159X.2012.638006>
- Katz, F. M., & Arbib, P. S. (1971). The Ideal Student—role definitions by students and staff. *Higher Education Quarterly*, 25(3), 277–288. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2273.1971.tb00388>

- Koutsouris, G., Mountford-Zimdars, A., & Dingwall, K. (2021). The ‘ideal’ higher education student: understanding the hidden curriculum to enable institutional change. *Research in Post-Compulsory Education*, 26(2), 131–147. <https://doi.org/10.1080/13596748.2021.1909921>
- Kember, D., & GOW, L. (1993). Problems with implementing goals in higher education - A Hong-Kong case- study. *International journal of educational development*, 13(2), 113–124. [https://doi.org/10.1016/0738-0593\(93\)90005-K](https://doi.org/10.1016/0738-0593(93)90005-K)
- Kelkar, R., & Mahajan, D. (2021). A Study of Dimensions of Shrimad Bhagavad Gita for an Ideal and a Successful Student. *International Journal of Research in Engineering, Science and Management*, 4(10), 154–161. <https://journal.ijresm.com/index.php/ijresm/article/view/1471>
- Llamas, M. C. (2006). Technologies of disciplinary power in action : The norm of the ‘ Good student .’ 665–686. <https://doi.org/10.1007/s10734-004-1449-1>
- Mahdi, S., Zeinabadi, H., Arasteh, H., & Abbasian, H. (2023). Navigating the landscape of academic coaching: a comprehensive bibliometric analysis. *International Journal of Mentoring and Coaching in Education, ahead-of-p*(ahead-of-print). <https://doi.org/10.1108/IJMCE-06-2023-0049>
- Mardones, J. G., & Campos-Requena, N. (2021). Can higher education admission be more equitable? Evidence supporting the inclusion of relative ranking in the process. *Economic Research-Ekonomiska Istrazivanja*, 34(1), 2539–2554. <https://doi.org/10.1080/1331677X.2020.1833745>
- Márquez, A. H., Cervantes, P. P., Espinosa, J. L. S., Pliego, R. E., Torres, A. J., & Vázquez, R. S. (2015). Ideal student profile of higher education program in distanse. In L. GomezChova, A. LopezMartinez, & I. CandelTorres (Eds.), *Edulearn15: 7TH International Conference on education and new learning technologies* (pp. 8079–8090)
- Marvell, R., & Child, S. (2023). ‘I have some trauma responses, but it’s not my identity’: furthering social justice for care experienced and estranged university students. *International Studies in Sociology of Education*, 32(1), 96–117. <https://doi.org/10.1080/09620214.2022.2145335>
- Naderi Roshanavand, A. Khokhab, S., Hamidizadeh, M., Ashratabadi, H. (1400). Identifying the main components of human capital development of university faculty members with a meta-composite approach. *Scientific Research Quarterly Journal of Higher Education of Iran*. 12(4). pp. 1-51. [In Persian]
- Obrien, B. C., Hirsh, D., Krupat, E., Batt, J., Hansen, L. A., Poncelet, A. N., Ogur, B., & Hauer, K. E. (2016). Learners, performers, caregivers, and team players: Descriptions of the ideal medical student in longitudinal integrated and block clerkships. *Medical Teacher*, 38(3), 297–305. <https://doi.org/10.3109/0142159X.2015.1033390>
- Polukhina, M., & Doskovskaya, M. (2018). Higher education and global compenence: Renewing the educational concept of universities in Russia. In V. Lubkina, S. Usca, & A. Zvaigzne (Eds.), *Society, integration, education: Higher education* (pp. 444–453). <https://doi.org/10.17770/sie2018vol1.3113>
- Roth, G., & Wittich, C. (1978). *Max Weber Economy and Society*. Berkeley: University of California Press
- Safronova, V., & Klyukina, E. (2021). The Ideal Language Student – Myth or Reality. Rural Environment. Education. Personality. (REEP) Proceedings of the 14th International Scientific Conference, 14, 183–190. <https://doi.org/10.22616/reep.2021.14.020>
- Siivonen, P., & Filander, K. (2020). ‘Non-traditional’ and ‘traditional’ students at a regional Finnish University: demanding customers and school pupils in need of support.’’ *International Journal of Lifelong Education*, 39(3), 247–262. <https://doi.org/10.1080/02601370.2020.1758814>

- Tamássy, R., Géring, Z., Király, G., Plugor, R., & Rakovics, M. (2023). The portrayal of the role and agency of students and higher education institutions in highly ranked business school discourses. *Journal of International Education in Business*, 17(1), 1–20. <https://doi.org/10.1108/JIEB-09-2022-0064>
- Thinayne, H. (2013). Academic Perceptions of the Ideal Computer Science Student. *South African Computer Journal*, 50(50), 28–40. <https://doi.org/10.18489/sacj.v50i1.165>
- Thomas, L. (2020). ‘I am happy just doing the work ...’ Commuter student engagement in the wider higher education experience. *Higher Education Quarterly*, 74(3), 290–303. <https://doi.org/10.1111/hequ.12243>
- Thorne, S., Jensen, L., Kearney, M. H., Noblit, G., & Sandelowski, M. (2004). Qualitative metasynthesis: Reflections on methodological orientation and ideological agenda. *Qualitative Health Research*, 14(10), 1342–1365. <https://doi.org/10.1177/1049732304269888>
- Wai, J., & Tran, B. (2022). Student Characteristics, Institutional Factors, and Outcomes in Higher Education and Beyond: An Analysis of Standardized Test Scores and Other Factors at the Institutional Level with School Rankings and Salary. *Journal of Intelligence*, 10(2). <https://doi.org/10.3390/jintelligence10020022>
- Watts, J. H., & Waraker, S. M. (2008). When is a student not a student? Issues of identity and conflict on a distance learning work-based nurse education programme. *Learning in Health and Social Care*, 7(2), 105–113. <https://doi.org/10.1111/j.1473-6861.2008.00176.x>
- Weber, M. (1949). *Max Weber on the methodology of the social sciences*. Free Press.
- Wolf-Wendel, L. E., & Ruel, M. (1999). Developing the Whole Student: The Collegiate Ideal. *New Directions for Higher Education*, 1999(105), 35–46. <https://doi.org/10.1002/he.10503>
- Wong, B., & Chiu, Y. L. T. (2021). Exploring the concept of ‘ideal’ university student. *Studies in Higher Education*, 46(3), 497–508. <https://doi.org/10.1080/03075079.2019.1643302>
- Zepke, N., & Leach, L. (2010). Improving student engagement: Ten proposals for action. *Active Learning in Higher Education*, 11(3), 167–177. <https://doi.org/10.1177/1469787410379680>

The Quest for the ideal student from a global perspective¹

Saeedeh Esmaeeli²

Hamidreza Arasteh*³

Hasanreza Zeinabadi⁴

Hossein Abbasian⁵

Received: 2024/02/22

Accepted: 2024/06/24

Abstract

Purpose: Recent studies have investigated the concept of the ideal student due to its diverse interpretations in various educational and cultural contexts. Rather than pursuing perfection, this concept defines desirable attributes that foster individual growth within a diverse population. The present study aims to identify the expected attributes of ideal undergraduate students in higher education through a systematic review of global literature, promoting transparency in expectations and reducing inequalities. This research integrates and categorizes essential features of the ideal student, presenting new insights into student diversity. The ultimate goal is to guide future research and provide a comprehensive perspective on the evolving nature of the ideal student in higher education.

Methodology: This study adopts an interpretative philosophical approach within a qualitative framework using PRISMA systematic review method. The search strategy was conducted across five primary databases, encompassing all studies conducted from 2000 to 2024, resulting in a selection of 187 studies. The study selection process included step-by-step procedures including search, selection, and qualitative evaluation of articles.

Findings: Ultimately, 17 full-text articles were purposefully selected, and qualitative content analysis of these articles identified 135 open codes categorized into 14 concepts and four key domains: personal, social, scientific, and professional attributes of the ideal student. This integration and analysis provide a comprehensive depiction of the ideal student who not only emphasizes academic achievement but also encompasses a broad range of diverse attributes. Five prominent features including enthusiasm for learning, critical thinking, motivation, self-regulation, and responsibility received the highest emphasis as key characteristics of ideal students.

Discussion and conclusion: The concept of the ideal student cannot be confined to a singular model but rather focuses on creating a multifaceted framework that accommodates diverse ideals. This paradigm shift in higher education emphasizes universal growth and transparency in expectations, necessitating the provision of flexible and inclusive learning environments for ideal students. This research serves as a foundation for future studies and the development of educational approaches that prioritize diversity and individual acceptance, thereby fostering environments that nurture the diverse capabilities of students.

Keyword: characteristics of students, cultural capital, higher education, systematic literature review, meta-synthesis.

---

¹This article is taken from Saeedeh Esmaeeli's doctoral dissertation in the field of higher education management of Kharazmi University with the title "Developing an "Ideal Student" Model for Iranian Public Universities: Undergraduate" in 1403.

² PhD student in higher education Administration. Department of Educational Administration, Faculty of Management, Kharazmi University, Tehran, Iran. Saeedeh_esmaeeli@yahoo.com

³ *Professor of Higher Education Administration. Department of Educational Administration, Faculty of Management, Kharazmi University, Tehran, Iran: (corresponding author). arasteh@khu.ac.ir

⁴ Professor of Educational Administration. Department of Educational Management, Faculty of Management, Kharazmi University, Tehran, Iran. hzeinabadi@yahoo.com

⁵ Associate Professor of Educational Administration. Department of Educational Management, Faculty of Management, Kharazmi University, Tehran, Iran. a_abbasianedu@yahoo.com